

Eindexamen geschiedenis havo 2005-II

havovwo.nl

Vraag 10 is een stelopdracht. Reserveer daarvoor voldoende tijd!

Met de loep op Lancashire. Katoen en samenleving 1750-1850

- Tussen 1750 en 1850 verdubbelde de bevolking van Engeland.
- 2p 1 Leg uit waarom deze bevolkingsgroei gunstig was voor de grootgrondbezitters.
- In het begin van de negentiende eeuw sloegen handwevers soms de weefmachines in de fabrieken stuk. De spinmachines maakten zij niet kapot.
- 2p 2 Noem twee redenen voor de handwevers om de spinmachines heel te laten.
- Gebruik bron 1, 2 en 3.*
- Technische vernieuwingen hebben gevolgen gehad voor de inkomsten van de werkers in de huisnijverheid.
- 4p 3 A Leg uit:
- welk gevolg voor de productie de technische vernieuwing heeft, die tussen bron 1 en bron 2 plaatsvindt;
 - welk gevolg deze vernieuwing heeft voor de inkomsten van de werkers in de huisnijverheid.
- B Leg uit:
- welk gevolg voor de productie de technische vernieuwing heeft, die tussen bron 2 en bron 3 plaatsvindt;
 - welk gevolg deze vernieuwing heeft voor de inkomsten van de werkers in de huisnijverheid.
- Een bewering:
- Met alleen gegevens over de inkomsten van werkers in de huisnijverheid krijg je geen goed inzicht in hun levensomstandigheden.
- 2p 4 Noem twee argumenten die deze bewering ondersteunen.
- Gebruik bron 3.*
- Tijdens de Industriële Revolutie ontstaat een nieuwe middenklasse met een eigen 'burgerlijk ideaal'.
- 2p 5 Noem een kenmerk van het burgerlijk ideaal waaraan de vrouw in bron 3 *niet* voldoet.
- Gebruik bron 4.*
- Andrew Ure is optimistischer over de toekomst dan Malthus.
- 4p 6 Leg uit welke argumenten van Ure kunnen worden gebruikt om de theorie van Malthus te weerleggen. Doe dat door:
- (zonder de bron) uit te leggen wat de theorie van Malthus inhoudt;
 - twee argumenten aan de bron te ontleen waarmee Ure aantoont dat de industrialisatie juist voor vooruitgang zorgt.
- Gebruik bron 5 en 6.*
- Stel, je wilt met één van deze negentiende-eeuwse bronnen *de gevolgen van de urbanisatie in Lancashire* onderzoeken.
- 2p 7 In welke bron worden de gevolgen van de urbanisatie het meest zichtbaar? Licht je antwoord met beide bronnen toe.
- Gebruik bron 5 en 6.*
- Zowel in bron 5 als in bron 6 is sprake van een eenzijdig beeld van de situatie in Preston.
- 4p 8 Verklaar deze eenzijdigheid. Verwerk in je verklaring per bron de bedoeling waarmee de bron gepubliceerd is.
- Premier Robert Peel schafte in 1846 de Corn Laws af.
- 3p 9 Leg uit waarom de populariteit van Peel toen hij de Corn Laws afschafte
- onder de fabrikanten groter werd,
 - onder de arbeiders groter werd,
 - maar onder de grootgrondbezitters kleiner werd.

Eindexamen geschiedenis havo 2005-II

Stel: het is 1850. Je bent onderwijzer in Manchester en ontmoet in de stad regelmatig fabrieksarbeiders. Je bent je zeer bewust van de slechte omstandigheden waarin zij leven en werken, en je vindt het schandig dat de hogere klassen hier blind voor zijn. Je besluit de situatie van de arbeidersklasse onder hun aandacht te brengen door een sociale roman te schrijven.

De hoofdpersoon van je boek wordt een textielarbeider uit de sloppenwijk Ancoats, Peter Nightingale. Je roman zal, aan de hand van de levensverhalen van zijn grootvader en vader, beschrijven hoe Peter in zijn huidige situatie is beland. Een eerste, zeer beknopte opzet van je roman stuur je alvast naar een bekende uitgever, met het verzoek om zijn reactie.

- 15p **10** Schrijf deze beknopte opzet en de reactie van de uitgever. Verdeel de opzet van je roman in drie delen volgens de onderstaande aanwijzingen en neem de schuingedrukte kopjes over.

Werktitel: *Peter Nightingale. De tragische geschiedenis van een weversfamilie uit Lancashire*

Deel 1: grootvader John Nightingale, thuiswever in 1795

Grootvader John en zijn gezin wonen in een kleine boerderij in een dorp in Lancashire. De opbrengst van hun lapje grond vullen zij samen aan met huisnijverheid. Zij hebben ruim voldoende inkomsten.

A In dit deel beschrijf je het gelukkige, welvarende leven van een weversgezin op het platteland. Dat doe je door:

- een verklaring te geven voor de hoge inkomsten van wevers rond 1795;
- een voorbeeld te geven van de bijdrage van de vrouw *of* de kinderen aan het gezinsinkomen;
- uit te leggen dat de welvaart van het gezin in hun woonomstandigheden zichtbaar is.

Deel 2: vader Henry John Nightingale, thuiswever in 1825

Vader Henry is een van de zoons van John. Hij woont met zijn gezin in Manchester, waar hij als thuiswever werkt voor een fabriekseigenaar. De inkomsten van thuiswevers zijn sinds Henry's jeugd zo sterk gedaald, dat bijna alle gezinsleden nu mee moeten werken.

B In dit deel beschrijf je wat er veranderd is voor het gezin van een thuiswever. Dat doe je door:

- een verklaring te geven voor de lage inkomsten van wevers rond 1825;
- een voorbeeld te geven van de bijdrage van de vrouw *of* de kinderen aan het gezinsinkomen;
- uit te leggen dat de woonomstandigheden van het gezin zijn verslechterd.

Deel 3: zoon Peter Henry Nightingale, fabrieksarbeider in 1850

Peter is de oudste zoon van Henry. Hij leeft met zijn gezin in Manchester, waar hij in een katoenfabriek heeft gewerkt. Inmiddels is hij al enige tijd werkloos en daarna aan de drank geraakt. Twee van zijn kinderen zijn, mede door ondervoeding, overleden aan een ziekte.

De overgebleven kinderen zijn negen, zes en drie jaar.

C In dit deel beschrijf je de uitzichtloze situatie van een arbeidersgezin in een industriestad. Dat doe je door:

- een verklaring te geven waarom veel mannen rond 1850 hun baan kwijtraakten;
- een voorbeeld te geven van de bijdrage van de vrouw *of* de kinderen aan het gezinsinkomen;
- uit te leggen dat de woonomstandigheden van het gezin op een dieptepunt zijn beland.

De twijfel van de uitgever

De uitgever heeft je opzet gelezen, maar twijfelt of hij je boek wil uitgeven. Hij vindt dat je de lotgevallen van de arbeidersklasse te eenzijdig hebt weergegeven. Hij is zich er wel van bewust dat hij aan dit soort boeken goed kan verdienen, maar vreest ook de gevolgen als jouw boek erg populair wordt.

D In een schriftelijke reactie als uitgever maak je een afweging. Dat doe je door:

- drie argumenten te noemen waarmee je de eenzijdigheid van de beschrijving van de situatie in 1850 in de romanopzet aantoont;
- twee gevolgen te noemen die je vreest als het boek op grote schaal verspreid wordt;
- met één reden aan te geven welke keuze je als uitgever maakt: geef je het boek nu wel of niet uit?

■ Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

- Azië werd na 1945 strijdtoneel in de Koude Oorlog.
- 2p **11** Noem twee ontwikkelingen in Azië die de angst in het Westen voor het communisme vergrootten.
- 2p **12** Leg uit dat de slag bij Dien Bien Phu in 1954 een keerpunt vormde in de houding van de Verenigde Staten tegenover de Vietnamese nationalisten.
- Gebruik bron 7.*
Uit de tabel is af te lezen:
1 de escalatie tijdens het bewind van Johnson;
2 de vietnamisering tijdens het bewind van Nixon.
- 4p **13** Leg uit:
- wat de escalatie onder Johnson inhoudt en hoe deze escalatie terug te vinden is in de tabel;
 - wat de vietnamisering onder Nixon inhoudt en hoe die terug te vinden is in de tabel.
- Gebruik bron 8.*
- 2p **14** Leg uit waarom deze instructies kenmerkend zijn voor een guerrillaoorlog.
- Gebruik bron 9.*
- 4p **15** A Leg uit waarom het verhaal van Burchett kenmerkend is voor een totale oorlog.
B Toon met behulp van de bron aan dat de Amerikanen hun tegenstanders verkeerd inschatten.
C Beantwoord deze vraag zonder de bron te gebruiken.
Welk wapen zet het Amerikaanse leger in tegen de camouflagetechnieken van hun tegenstanders?
- Gebruik bron 9.*
Stelling:
Door oorlog verandert de positie van vrouwen in de oorlogvoerende landen.
- 2p **16** Geef een voorbeeld waaruit blijkt dat dit ook geldt voor Vietnam.
- De volgende gebeurtenissen uit de oorlog in Vietnam staan in willekeurige volgorde:
1 Franse troepen worden verslagen bij Dien Bien Phoe.
2 Ho Chi Minh roept de Democratische Republiek Vietnam uit.
3 De Amerikaanse regering laat Diem vallen.
4 Ho Chi Minh richt de Vietminh op.
5 Het incident in de baai van Tonkin vindt plaats.
6 De Geneefse akkoorden worden gesloten.
7 Diem dwingt boeren om in de versterkte dorpen te gaan wonen.
- 2p **17** Zet deze gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.
- Gebruik bron 10.*
Uit deze bron blijkt dat de Amerikanen hun tegenstanders hard aanpakken door hen te treffen in hun cultuur.
- 2p **18** Licht dit toe met een voorbeeld uit de bron.
- Gebruik bron 10.*
Stel: je onderzoekt de vraag of de Amerikanen in Vietnam de Vietnamese cultuur respecteren. Je gaat na of je deze bron daarbij kunt gebruiken.
- 3p **19** Geef twee redenen waarom deze bron betrouwbare informatie voor je onderzoek geeft en één reden om aan de betrouwbaarheid van de bron te twifelen.

Eindexamen geschiedenis havo 2005-II

havovwo.nl

- De oorlog had grote sociaal-economische gevolgen voor de bevolking van Zuid-Vietnam.
- 4p **20** Leg uit hoe door de oorlog:
- de meeste Zuid-Vietnamese boeren er op achteruit gingen;
 - sommige stedelingen in Zuid-Vietnam er op vooruit gingen.

Gebruik bron 11.

De tekenaar Willem geeft in deze prent een mening over de manier waarop de Verenigde Staten hun militaire optreden in 1967 in Vietnam naar buiten brengen.

- 3p **21** Wat is de mening van de tekenaar? Licht je antwoord toe met een beeldelement en een tekstelement uit de prent.

Gebruik bron 12.

Dit lied is door *inhoud* en *vorm* een symbool geworden voor het Vietnamprotest van de jaren zestig en zeventig.

- 4p **22** Leg dit voor zowel inhoud als vorm van dit lied uit.

Gebruik bron 12.

De schrijver van het lied is van mening dat het doel van de oorlog in strijd is met de middelen die de Amerikanen gebruiken om dit doel te bereiken.

- 3p **23** Leg dit uit door:
- eerst aan te geven voor welk doel de Amerikanen volgens hem strijden;
 - vervolgens de middelen te beschrijven die de Amerikanen gebruiken in hun strijd;
 - ten slotte de tegenstrijdigheid tussen doel en middelen aan te geven.

De gevaren van de oorlog in Vietnam waren groter voor de lagere sociale milieus dan voor de hogere lagen in de Amerikaanse samenleving.

- 2p **24** Geef hiervoor een verklaring.

De oorlog in Vietnam droeg bij tot een toenadering van blanke en zwarte Amerikanen.

- 2p **25** Geef hiervoor twee redenen.